

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Den nye retskrivningsordbog: Meget lidt af en revolution

 Af [Malene Bjerre](#) 18. november 2012 • I kategorien [Dansk](#) •

Dansk Sprognævn nægter at være sprogpolti. Og heldigvis for det. På trods af at [sprogmagistre](#) og selvudnævnte [sprogpedanter](#) beder om mere regulering, holder Sprognævnet fast i sin opgave: at fastlægge hvordan dansk skal staves, ud fra hvordan danskerne faktisk staver. Retkrivningsordbogen er helt som den plejer at være. Og det er både modigt og godt.

Det er med Retkrivningsordbogen som med [Biblen](#): Den skal helst være som den var præcis da vi selv lærte den at kende. "Og det skete i de dage" har en unik poetisk værdi som aldrig vil kunne overgås i verdenshistorien – og tilsvarende med den helt afgørende skelen mellem *indenfor* og *inden for*, der jo i ganske kort form og en gang for alle fastslår om skribenten er et dannet menneske eller ej. Mens datidsformen *grov* (= gravede), substantiver med stort og films i flertal til gengæld er latterligt gammeldags.

Det gælder selvfølgelig også mig selv. Det gibber i mig når jeg opdager at man nu må skrive *gymnasie* og *seminarie*, *ovenikøbet* i ét ord og *TV*, *BH* og *IT* med store bogstaver. Og *afsted* er jo nærmest lige til at græde over.

Men endnu flere steder er jeg vældigt tilfreds med staveformer der er røget ud. Jeg kommer ikke til at savne *pensakrav* (som nu kun hedder pensumkrav), *voksværk* (vokseværk) eller *tredve* (trediv). Og jeg kommer da slet ikke til at mangle de fejlslagne forsøg på at gøre stavemåden mere lydret: *majonæse*, *jogurt*, *Svejts* og *snitsel*. For min skyld må Dansk Sprognævn også godt tage livet af *ressurser* (men det siger jeg kun i denne sluttede kreds, for jeg skal jo ikke udstille mig selv som reaktionær, og hvem ved hvor det ender med det grimme ord). Jeg tror ligefrem jeg kan vænne mig til at læse – og på sigt måske endda selv at skrive – *Biblioteket ligger ovenpå ældrecentret*.

Retskrivningsreformen 2012 er meget lidt af en revolution. Ordbogen har øget sit sideomfang med over 40 %, men antallet af opslag er omtrent det samme, nemlig cirka 64.000 ord. Der er kommet små 5000 nye ord ind, så et tilsvarende antal har forladt ordbogen. Som altid giver det en god fornemmelse af tiden at se på de nye ord. Linselus, powershoppe, burka, wellness, bopælsforælder, kolesteroltal, familietamta og verbet at omsorgssvigte karakteriserer på godt og ondt vores samfund. Og avindsmænd (fjende), oppebie (vente) og probenreuter (handelsrejsende) kommer vi i næppe til at stå og mangle. *Fuck* siger vi efterhånden i mange aldersklasser, mens *nice* stadig hører ungdomssproget til – og derfor er det første med som opslagsord, men ikke det andet.

Når Retkrivningsordbogen alligevel både er blevet større, tykkere og noget tungere, skyldes det at der står mere om hvert enkelt ord. Der er små orddelingsregler, der deler ordene op i stavelser, og der er angivet flere ordsammensætninger og indimellem endda betydningsangivelser og oplysninger om brugen. Det virker dog ikke helt indlysende hvilke kriterier betydningsoplysningerne er givet efter. Fx får vi at vide at en svalehale er en sommerfugl, og at et svaleskab er et skab der holder maden kølig, mens man skal over på [ordnet.dk](#) for at finde ud af at en svalegang er en udvendig, overdækket gang i minimum første sals højde.

Der er også andre valg der ikke forekommer helt konsekvente. Fx kan sammensatte ord med *-mor*, *-far* og *-bror* ikke længere staves *-moder*, *-fader* og *-broder*. Altså nu kun *morfar*, *farmor* og *plejebroder*, der alligevel gerne i bestemt form må bøjes *morfadere*, *farmoderen* og *plejebroderen*. Og *jordemoder* og *barnefader* må man også gerne skrive – og både *moder*, *fader* og *broder* når ordene står alene. Især det sidste er svært at forstå. Men sprog er ikke matematik. Man kan forsøge sig med en systematik, men nogle valg vil altid være til diskussion.

En del af manglen på konsekvens skyldes vores egen – sprogbrugernes – inkonsekvens. Vi synes af en eller anden grund at relativt nyimporterede ord som *jobs*, *mails* og *smoothies* godt må bøjes med engelsk flertals-s, mens ældre låneord som *pickup*, *weekend* og *film* skal bøjes som danske ord. Og så kommer et halvgammelt ord som *checks* altså alligevel med i den første kategori.

Alt i alt fortsætter Sprognævnet med den 4. udgave af Retkrivningsordbogen sit gode projekt gennem de sidste snart 60 år – nemlig at registrere danskernes brug af vores sprog og normere stavningen på tolerant og afbalanceret vis, hvor der er plads til både de halvgamle og konservative og så til dem der stædigt nægter at tale og skrive sådan som vi andre har knoklet med at lære det. Og det kræver faktisk mod.

Principielle ændringer

(Se begrundelserne for de principielle ændringer [her](#).)

1. Bindestreg i gruppensammensætninger

Fx må *væg til væg-tæppe* fremover også skrives *væg-til-væg-tæppe*

Seneste sprognyheder

19/3	Evolution i sprog: Dovenskab har ændret ord videnskab.dk
30/10	Hvem taler: Kan du høre forskel på menneske og maskine? www.dr.dk
6/3	Dansklærere: Tosprogede børn bliver sprogligt forsovet www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblindede fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand – hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk

28/3	Indigenous languages come from just one common ancestor, researchers say - ABC News (Australian Broadcasting Corporation) www.abc.net.au
27/3	UVic news - University of Victoria www.uvic.ca
26/3	New York Nonprofit Media: Native American nonprofit aims to boost community health by teaching Lakota language nynmedia.com
22/3	Teenage business owner aims to revitalize Blackfoot language globalnews.ca
19/3	Language revival preserving history www.smh.com.au

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Dansk'

Verdens første samtalegrammatik?

Slarvig danska?

Nye kommentarer

Maj-Britt Kent Hansen til 1

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

william fich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Artikler om

2. Bindestreg i e-mail-adresse mv.

Fremover skal *e-mail-adresse* skrives *e-mailadresse*

3. Apostrof

Du kan ikke længere bruge apostrof foran endelser på ord der slutter på stum konsonant eller c. Nu skal du altså skrive *succesen* (og ikke *succes'en)

4. Store og små bogstaver i initialforkortelser

ATP, BNP, it, cd og dvd kan nu både skrives *ATP* eller *atp*, *BNP* eller *bnp*, *it* eller *IT*, *cd* eller *CD*, *dvd* eller *DVD*.

5. -ie og -ium i ord som akvarium, gymnasium og territorium

Fremover kan du fx selv vælge, om du vil skrive *gymnasium* eller *gymnasie*

6. Visse substantiver på -en, -el, -er

Køkkenet eller *køknat* skal fremover skrives *køkkenet*

Regelen eller *reglen* skal fremover skrives *reglen*

7. Et eller to ord: uden for/udenfor mv.

Familien ventede *uden for* eksamenslokalet kan fremover både skrives: Familien ventede *uden for* eksamenslokalet og Familien ventede *udenfor* eksamenslokalet.

Eksempler på ændrede staveformer

Se alle de nye ord- og staveformer [her](#).

af sted > af sted eller afsted

alle sammen > alle sammen eller allesammen

alle tiders > alle tiders eller alletiders

alle vegne > alle vegne eller allevegne

barselorlov eller barselsorlov > barselsorlov

barselsvikar eller barselvikar > barselvikar

cremefraiche > creme fraiche eller cremefraiche

en gros > en gros eller engros

hefte eller hæfte > hæfte

kvota eller kvote > kvote

miks (rodsammen) > miks eller mix

naturaløkonomi > naturalieøkonomi/naturaløkonomi

nerie eller nerium > nerie

o.k. (= okay) > OK eller o.k.

ok (udråbsord) > ok eller ork

oven i købet (tilmed) > ovenikøbet

yoghurt/jogurt > yoghurt

Malene Bjerre, journalist, cand. mag.
Sprogvaskeriet.dk

Læs også:

1. [Er det forkert at splitte sammensatte ord?](#) Særskrivning er et meget udbredt retskrivningsproblem. Men har vi egentlig retskrivningen på vores side når vi beklager os over orddelefejlene? Dansk Sprognævns regler for sammensætning af ord er i virkeligheden...

Tagget med: [Dansk Sprognævn](#), [retskrivning](#), [Retskrivningsordbogen](#)

6 kommentarer

Bjørn A. Bojesen

18. november 2012 • 17:29

Tak for artiklen, Malene Bjerre!

Jeg har nu været glad for "Svejts"!

Vi skriver jo heller ikke "Deutschland", så jeg istemmer ikke helt din jubel på dét punkt! :-)

Jeg synes generelt fordanskede ord er smukke – de er mere direkte, uden så meget besværende pynt.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark **Dansk** Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk **Ord**

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort **Sprogpolitik** sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
juli 2018	Ethnologue: Languages of the World
juni 2018	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
maj 2018	LL-Map: Language and Location
april 2018	Minority Rights Group
marts 2018	OmniGlot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2018	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
januar 2015	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
december 2014	
november 2014	
maj 2014	
marts 2014	
februar 2014	
oktober 2013	
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	
juni 2012	
maj 2012	
april 2012	
marts 2012	
februar 2012	
januar 2012	
december 2011	
november 2011	
oktober 2011	
september 2011	
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	

Resurser

Bogstavlyd

Dansk sprognævn

Den danske ordbog

Dialekt.dk

dk.kultur.sprog

Korpus.dk

Nye ord i dansk på nettet (NOID)

Ordbog over det danske sprog

Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus

Sproget.dk

Svenska Akademien

Ø (Schwa.dk)

Hvad skal vi med o'et i "ressource", andet end at vise at vi da godt kender de franske udtaleregler? (Jeg har heller aldrig fattet dem der synes at "sauce" – savse – er smukt, mens det korte, ligetil "sovs" er grimt.)

Ellers er jeg enig i at Sprognævnet er modige. På den ene side står der folk der råber op om at retskrivningen helst skal forblive som i 1952, paa den anden side staar der dem der helst vil skrotte det gamle crap og lade folk skrive som de chatter, i midten står så Sprognævnet og skal forsøge at slæbe fortiden med ind i fremtiden uden at overse nutiden.

Svar

Malene Bjerre

19. november 2012 • 06:57

Det sidste er netop min pointe. Sprognævnet skal håndtere den svære balance du beskriver, og det gør de godt. At der så altid vil være nogle konkrete valg vi hver især gerne ville have anderledes – ja, sådan må det være. (Men Svejts?! :-))

Svar

Jens S. Larsen

19. november 2012 • 11:08

"Svejts" og "svejts'er" — fordi det er svært at huske at der er "t" i familienavnet "Schweitzer", men ikke i nationalitetsbetegnelsen "schweizer", medmindre man er rimeligt godt inde i tysk retskrivning.

Svar

Jakob

4. december 2012 • 09:57

Jeg er helt enig med Bjørn.

Jeg foretrækker stort set altid de fordanskede former: "kamping", "resurse", "majonæse" og i særdeleshed "Svejts" – hvad skal vi dog med alle de overflødige konsonanter?

Men jeg har nu heller aldrig forstået den indædte kamp mod dobbeltformerne. I en ideel sproglig verden burde sprognævnet efter min mening åbne for endnu flere dobbeltformer, men altid pege på én form som den anbefalede.

Til gengæld skulle nævnet i alle fremmedord hvor det er muligt, anvise et fordansket alternativ.

Og jo, jeg så gerne at vi på dansk fulgte det norske eksempel og erstattede alle endelser på "-ent" og "-ant" med "-ang".

Svar

Mette

6. december 2012 • 10:59

Jeg har brugt år på at rette IT til it og kan næsten ikke bære, at jeg nu skal lade den passere...

I BRO har vi i øvrigt udgivet e-bogen '21 dødsynder, og hvordan du undgår dem'. Den er god at have ved hånden, hvis man ikke lige har haft mulighed for at sætte sig ind i alle de nye regler.

Svar

november 2009

oktober 2009

september 2009

august 2009

juli 2009

juni 2009

maj 2009

april 2009

marts 2009

Trackbacks

1. [Anmeldelse: Ingen retskrivningsrevolution – Sprogvaskeket](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.